

Utvalg:	Forskningsutvalget	Dato:21.08.19
FU-sak:23/19		Arkivsaknr.:

Forskerutdanningsmelding 2018

Innledning

I brev av 25.02.2019 fra Forskningsadministrativ avdeling (FA) blir fakultetene bedt om å utarbeide forskerutdanningsmelding for 2018 med frist 07.06.2019.

Universitetsledelsen er opptatt av at meldingene skal ha et hensiktsmessig format, som både sikrer effektiv rapportering og tydelig får fram satsinger og resultat, styrker og svakheter, og det anmodes om at meldingens omfang ikke overskrider tre sider. I lys av at Universitetsstyret har vedtatt at det skal opprettes fakultetsvise ph.d.-program, og at det er innført et kvalitetssikringssystem for forskerutdanningen, skal meldingen omtale hvordan fakultetet har arbeidet med disse prosessene, og hvilke eventuelle forskjeller det blir mellom ny og gammel ordning.

Fakultetsvise ph.d. program

Hovedfokuset for forskerutdanningen på sentralt nivå har i 2018 vært å forberede overgangen til fakultetsvise-ph.d.-program, revisjon av Forskrift for graden philosophiae doctor ved Universitetet i Bergen samt opprette ph.d.-program i kunstnerisk utviklingsarbeid og utarbeide en forskrift til denne graden. I tillegg har det blitt jobbet med nytt innhold og struktur til nettsidene og en avhandlingsportal for ph.d.-kandidatene.

I samråd med Forskningsutvalget har Forskningsadministrativ avdeling (FA) arbeidet frem helhetlig revisjon av den vitenskapelige forskriften. Hovedformålet med denne endringen var å hjemle programnivået og fakultetsmyndigheten til å gi egne regler i forskriften. En implikasjon av denne omleggingen var at noe av innholdet i forskriften som beskrev prosesser og prosedyrer ble fjernet fra forskriften og tatt inn i de nye programbeskrivelsene. Som en konsekvens ble forskriften enklere å forholde seg til for ph.d.-kandidater, veiledere og saksbehandlere. Forskriftsutkastet ble sendt på høring og høringssvarene ble behandlet av forskningsutvalget med påfølgende revisjoner av forskriftsteksten. I høringen ble det spilt inn at forskriften burde åpne for mindre omarbeidinger av avhandlingen etter at den har blitt sendt til bedømmelse. Forskningsutvalget ba om en utredning av denne ordningen. Forskriftsutkastet ble vedtatt i US-møtet 29. november 2018 (sak 131/18). Åpning for mindre omarbeidinger ble vedtatt av styret i møtet 11.april 2019 (sak 33/19)

Fakultetenes meldinger

Fakultetene utarbeidet i 2018 programbeskrivelser til sine ph.d.-program. Formålet med programbeskrivelsene er å gi søkere til ph.d.-programmet, ph.d.-kandidater, veiledere og andre autorativ informasjon om rammene for og innholdet i det spesifikke ph.d.-programmet. Forskningsadministrativ avdeling har utarbeidet en mal for programbeskrivelsene, og det har også

blitt avholdt workshops hvor fakultetene presenterte og fikk kommentarer på sine programbeskrivelser. Fakultetenes ph.d.-programmer ble opprettet av universitetsstyret 11. april 2019. (sak 34/19).

Hovedprioriteringene for 2019 vil være å få konsolidert kvalitetssikringen av de nye ph.d.-programmene. Høsten 2019 vil handlingsplan for forskerutdanningen bli revidert.

Ph.d.- program i kunstnerisk utviklingsarbeid

Universitetet i Bergen opprettet som første universitet i Norge, et ph.d.-program i kunstnerisk utviklingsarbeid ved Fakultet for kunst, musikk og design. Følgende definisjon har blitt gitt av kunstnerisk utviklingsarbeid: «Kunstnerisk utviklingsarbeid dekker kunstneriske prosesser som fører fram til et offentlig tilgjengelig kunstnerisk produkt. I denne virksomheten kan det også inngå en eksplisitt refleksjon rundt utviklingen og presentasjonen av kunstproduktet¹» Kunst-ph.d.-utdanningens viktigste komponent er et selvstendig arbeid innen kunstnerisk utviklingsarbeid som skal inneholde en refleksjonsdel. Programmet er 3-årig og inneholder en opplæringsdel på 30 studiepoeng. Det kunstneriske utviklingsarbeidet skal gjøres under aktiv veiledning. Ph.d.-utdanningen avsluttes med en offentlig disputas. Strukturen og flere av komponentene i det nye ph.d.-løpet er tilsvarende den vitenskapelige ph.d.-graden. FA har i samarbeid med KMD utviklet en egen forskrift for ph.d.-graden i kunstnerisk utviklingsarbeid. Forskriften og programbeskrivelsen ble vedtatt av Universitetsstyret 27. september 2018.

Avhandlingsportal

FA og Universitetsbiblioteket har i 2018 utviklet en avhandlingsportal hvor ph.d.-kandidatene skal levere avhandlingen til trykking, digital arkivering og tilgjengeliggjøring i BORA (Bergen Open Research Archive). Formålet med systemet er å gjøre avhandlingene mer tilgjengelig for allmenheten og forenkle arbeidsprosessene knyttet til trykking og formidling av avhandlinger.

Programstatistikk

226 kandidater avla doktorgraden ved UiB i 2018. Dette er fire flere enn året før. Selv om dette er en gledelig økning tilsier opptakstallene 4-6 år tidligere at flere burde ha disputert. Av kandidatene var 54% kvinner og 43% internasjonale. 2 av de 226 avla dr.philos.-graden (1 kvinne, 1 mann). Doktorgradsutdanningen ved UiB teller om lag 1600 kandidater våren 2018. Dette er en økning på litt over 50 kandidater fra året før. 271 nye kandidater ble tatt opp til ph.d.-utdanningen i 2018. Dette er også en økning fra 2017 på 8 kandidater. 55% av den samlede kandidatmengden er eksterntfinansierte.

¹ UHR (2015), Forskning og utviklingsarbeid innen fagområdet kunst -1995-2015: 20 år med kunstnerisk utviklingsarbeid, Rapport fra arbeidsgruppe oppnevnt av Nasjonalt råd for kunstnerisk utviklingsarbeid, Universitets- og høgskolerådet side 11.

Statistikk for ph.d.-utdanning

	2018						
	HF-fak	Jur-fak	MN-fak	Med-fak	Psyk-fak	Samf-fak	UiB - total
Antall kandidater ²	175 ³	45	465	630	120	160	1600
Gjennomføring 6 år	53,1	12,5	75,9	70,5	70,8	75	68,8
Gjennomstr. brutto	4,8	5,6	4,9	4,5	5,6	5,8	4,9
Gjennomstr. netto ⁴	3,3	4,1	3,6	3,5	3,2	3,8	3,5
Antall disputaser (gj.snitt siste 3 år)	21 ⁵ (22,3)	2 (4,3)	80 (70,3)	85 (88)	17 (19,3)	21 (20,3)	226 (225)
Nye avtaler (gj.snitt siste 3 år) ⁶	30 (22)	8 (6,3)	81 (88,3)	110 (119,7)	20 (25)	22 (23,7)	271 (285)
Avbrutte avtaler (gj.snitt siste 3 år) ⁷							34 (39,7)
Underkjenninger ⁸ (gj.snitt siste 3 år)							17 (14,7)

Tall for gjennomføring viser at 68,84% av kandidatene som startet i 2012 har fullført doktorgraden etter 6 år. Dette er omlag 2 prosentpoeng svakere enn i 2017 og omtrent likt med gjennomsnittet for statlige utdanningsinstitusjoner. UiB er i år nest best i forhold til UiO, NTNU og UiT. Brutto gjennomstrømningstid på doktorgradsstudiet var 4,9 år for de som disputerte i 2018. Dette er likt i forhold til året før. Nettotiden for ph.d.-kandidatene som disputerte var 3,5 år. Antall avbrutte avtaler var 34 i 2018. Dette er en nedgang på 11 i forhold til 2017. Denne indikatoren påvirkes i stor grad av administrative rutiner på fakultetene, og har ikke nødvendigvis noe å gjøre med hvor godt kandidatene lykkes med å fullføre doktorgradsutdanningen. Antall underkjenninger var 17 i 2018, og dette er en økning med to i forhold til 2017.

Årskull	Antall startet	Andel aktive	Andel fullførte	Andel frafall
2000	150	0,67	68,67	30,67
2001	182	1,65	76,37	21,98
2002	176	0,57	73,3	26,14
2003	239	0,42	75,73	23,85
2004	291	0,69	82,47	16,84
2005	295	1,02	84,75	14,24
2006	303	0,99	84,16	14,85
2007	294	3,4	84,01	13,27
2008	366	5,19	84,15	10,93
2009	261	3,07	88,51	8,81
2010	265	12,45	78,11	10,94
2011	273	14,29	79,12	8,42

Tabellen ovenfor viser en oversikt over antallet i hvert årskull fra 2000-2011, hvor mange som fortsatt er aktive, andelen som har fullført og andelen frafall. Denne oversikten ble hentet ut i juli

² Tall hentet fra DBH. Rundet opp eller ned til nærmeste 5-tall av personvern hensyn.

³ Tallet inneholder 15 kandidater som er tilknyttet Griegakademiet, KMD, med ph.d.-opptak ved HF

⁴ Tall hentet fra FS 944.001 (tid konvertert fra måneder til år for å passe inn i formatet)

⁵ Tallet inneholder en ferdig kandidat tilknyttet Griegakademiet, KMD, med ph.d.-opptak ved HF

⁶ Tall hentet fra FS 940.001

⁷ Tall hentet fra FS 952.001. **Tall oppgitt på institusjonsnivå av personvern hensyn**

⁸ Tall hentet fra FS 936.001. **Tall oppgitt på institusjonsnivå av personvern hensyn.** Tatt utgangspunkt i kategoriene "IKKE VERDIG" og "OMARBEID"

2019 og er et øyeblikksbilde fra når den er hentet ut. En tilsvarende oversikt ble hentet ut i april 2018. Hovedbildet som tabellen viser, er at det er sannsynlig at over 80% av de som starter på et doktorgradsstudium kommer til å fullføre. Fjorårets tabell viste at det var et forholdsvis stort gap mellom andelen fullførte i 2009- og 2010 kullet på ca. 16 prosentpoeng. I årets data har dette gapet minnet til ca. 10 prosentpoeng. Likeledes er det ca. 8 prosentpoeng flere i 2011-kullet som har fullført enn i april året før. Dette viser at det fortsatt er håp om at kandidater i doktorgradsutdanningen fullfører selv om de har stått lenge i programmet. Det viser også at gjennomføringen for de senere kullene er i ferd med å ta seg opp. Institutt og fakultet legger ned en betydelig innsats for at kandidater som har stått lenge i programmet skal fullføre. Det er derfor gledelig å se at denne innsatsen lykkes.

Publisering

Tall fra Universitetsbiblioteket viser at stipendiatpubliseringen har gått opp i 2018 sammenlignet med året før. Økningen gjelder både for nivå 1 og nivå 2 publisering.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Nivå 1	376	350	342	315	273	375	307	350
Nivå 2	94	131	97	89	102	119	91	120
	470	481	439	404	375	494	398	470

Kandidatundersøkelsen 2018

Kandidatundersøkelsen sendes til de som har fullført doktorgradsstudiet. I surveyen svarer respondentene på spørsmål om blant annet: årsaker til at de startet på doktorgradsstudiet, opplæringsdel, pliktarbeid, veiledning, forskningsmiljø, publisering, internasjonalisering og karriereplaner. Kandidatene som fullførte i 2018 er det andre hele årskullet som har besvart surveyen. 49% (N:115) av utvalget besvarte denne. Utvalget speiler populasjonen både med hensyn til fakultetstilørighet og kjønn.

På spørsmål om hvor tilfreds kandidatene er med forskerutdanningen de har tatt er gjennomsnittet 5,59 på en 7-punktskala⁹. Dette er omtrent det samme resultatet som for 2017-kullet. 70% av respondentene vil anbefale å ta en ph.d. Dette er 8% høyere enn for 2017-kullet. 8% vil ikke anbefale dette, mens 22% svarer vet ikke. På spørsmål om hvor tilfreds respondentene er med veiledningen de har mottatt, er gjennomsnittet 5,62 på en 7-punkt skala. Dette er også omtrent likt med resultatet for 2017-kullet. 15% av respondentene svarer at de har opplevd konflikt med veileder(e). Dette er 5,5% prosentpoeng lavere enn for 2017-kullet. På spørsmål om tilfredshet med kurs/opplæring er gjennomsnittet 4,97. Dette resultatet er noe bedre enn for 2017-kullet (4,76). Av de kandidatene som har hatt medforfattere på avhandlingen hadde 69% av kandidatene internasjonale medforfattere. 36% av kandidatene har hatt et internasjonalt forskningsopphold som varte mer enn en måned. Dette er noe lavere enn for 2017-kullet (38,4%), og vesentlig lavere enn målsetningen om at 50% av kandidatene skal ha dette. Surveyen stiller også spørsmål om hvilke karriereplaner kandidatene har. 68% av respondentene sier at de ønsker å fortsette i en vitenskapelig stilling i

⁹ På spørsmål om tilfredshet svarer respondentene på en skala fra 1-7 hvor 1 er ikke tilfreds og 7 er svært tilfreds.

akademia. Dette omtrent det samme som for 2017-kullet. 70% av respondentene svarer at de er i, eller har fått tilbud om en relevant stilling, noe som også er omtrent likt som for 2017-kullet.

Oppsummering

Forskerutdanningen ved UiB har hatt en økning i antall disputaser og antallet registrerte kandidater. Økningen i antall disputaser er gledelig, men opptakstallene fra 4-6 år tilbake tilsier at flere burde ha disputert. Det vil være behov for en videre oppfølging overfor de enkelte fakultet for å se nærmere på hvordan denne utfordringen best kan løses.

Forskerutdanningen ved UiB er nå organisert i fakultetsvise program. Fakultetene er i sine meldinger opptatt av omleggingen til fakultets-ph.d.-program og de mulighetene dette gir for å videreutvikle utdanningen. Større fleksibilitet og et fornyet eierskap vil gjøre forskerutdanningen bedre rustet til å møte endringer. Det har vært en formidabel økning i antallet ph.d.-kandidater. På europeisk nivå har man over flere år endret og tilpasset forskerutdanningen fra å være en rekrutteringskanal til akademia til å være en utdanning for høykompetent arbeidskraft til hele samfunnet.

På nasjonalt nivå ser vi at både organisasjoner som Forskerforbundet og Akademiet for yngre forskere er opptatt av ph.d.-kandidatenes videre karriere på arbeidsmarkedet.

Kunnskapsdepartementet ønsker nå å finne ut hvordan det går med disse kandidatene på arbeidsmarkedet, og har bestilt en studie fra NIFU om dette. Et av spørsmålene i studien er om doktorgradsutdanningene forbereder kandidatene godt nok til arbeidslivet, samt hvordan ph.d.-kandidater vurderer doktorgradsutdanningen kvalitet og relevans i forhold til dette. UiB har flere prosesser i gang for å møte en fornyet interesse for karriereutvikling for ph.d.-kandidater.

Handlingsplanen for forskerutdanning, hvor dette har vært et innsatsområde, skal revideres i løpet av 2019. Handlingsplan for implementering av EUs Charter and Code har tiltak som har søkelys på karriereutvikling til ph.d.-kandidatene. Universitetet er også i gang med å utvikle en karrierpolicy for yngre forskere som ph.d.-utdanningen kan trekke veksler på. Arbeidsmarkedet for ph.d.-kandidater vil variere fra fagfelt til fagfelt.